

gubernija. (1890). [Memory book of Kyiv Educational District. Poltava Huberniia]. Issue 5. Kiev. [in Russian].

8. Spisok dvorjan, vnesennyh v dvorjanskuju rodoslovnuju knigu Poltavskoj gubernii v 1898 godu. (1898). [List of aristocrats, added to aristocratic family book of Poltava Huberniia in 1898]. Poltava: Tipo-Lit. Poltavskogo gubernskogo pravlenija. [in Russian].

9. Otchet o Estestvenno-istoricheskom muzee Poltavskogo gubernskogo zemstva za 1907 god. (1908). [Report about the Natural Historic Museum of Poltava Huberniia Zemstvo in 1907]. Poltava: Tipo-litogr. N.M. Starozhickogo. [in Russian].

10. Otchet o Estestvenno-istoricheskom muzee Poltavskogo gubernskogo zemstva za 1908 god. (1909). [Report about the Natural Historic Museum of Poltava Huberniia Zemstvo in 1908]. Poltava: Tipografija B. Popilovyh. [in Russian].

11. Rovinskij, D.A. (Comp). (1895). *Podrobnij slovar' russkikh graverov XVI–XIX v.* [Detailed dictionary of Russian engravers of the 16th – 19th cc.]. (Vol.1). Sankt-Peterburg: Tip. Imperatorskoj Akademii Nauk. [in Russian].

12. Pallas, P.S. (1999). *Nabljudenija, sdelannye vo vremja puteshestvija po juzhnyim namestnichestvam Russkogo gosudarstva v 1793–1794 godah.* [Observations made during travel around local vicegerancy of Russia in 1793–1794]. Moscow: Nauka. [in Russian].

13. Mozohina, N.A. (2012) «Bol'shoe puteshestvie» Anatolija Pavlovicha. K voprosu o bjurokraticheskijh preponah pri vidovyh fotosjomkah v Rossii konca XIX – nachala XX vv. [Great voyage of Anatolii Pavlovych. To the question of bureaucratic disturbances in Russia at the late 19th – early 20th c.]. *Filokartija.* (4), pp. 30–33. [in Russian].

14. Fajnshtejn, Je.B. (1976). *V mire otkrytki.* [In the world of post-cards]. Moscow: Planeta. [in Russian].

15. Barska, H.M., Lytvinenko, E.I. (2005). *Rechi rodyiny Oholevtsiv – novi nadkhodzhennia do muzeinoi zbirky* [Things of the Oholevets family – new comings to museum collection]. *Poltavskii kraieznavchii musei. Malovidomi storinky istorii, muzeiznavstvo, okhorona pamiatok*, pp. 701–706 Poltava: Dyvosvit. [in Ukrainian].

16. *Ugolovnyj kodeks RSFSR. (1916).* [Criminal code of RSFSR]. Moscow: Juridicheskoe izdatel'stvo NKO SSSR. [in Russian].

17. Pavlovich Anatolij Nikolaevich. Otkrytyj spisok zhertyv politicheskijh repressij v SSSR. [Pavlovych Anatolii Mykolaievych. List of political repressions victims in USSR]. Retrieved from: [https://ru.openlist.wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B%D0%B8%D0%B9_%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87_\(1880\)](https://ru.openlist.wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B%D0%B8%D0%B9_%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87_(1880)) [in Russian].

18. Rozhkov, S.N., Ovsjannikova, N.A. (2005). *Stereoskopija v kino, foto, videotehnike. Terminologicheskij slovar'* [Stereoscopia in movie, photo, video techniques]. Moscow: «Paradiz. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2020 р.
Рекомендована до друку 10.03.2020 р.

УДК 94(100)«1914/1918»:929(477.53.22)–057.36

О.С. Лимар

МОГИЛИ ТА ПАМ'ЯТНІ ЗНАКИ УЧАСНИКАМ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1914–1918 рр. НА ПОЛТАВЩИНІ

У статті описані поховання та пам'ятні знаки учасникам Першої світової війни на Полтавщині, їх стан та історичне значення.

Під час моніторингових експедицій співробітниками науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського у 2013–2019 рр. були виявлені поховання учасників Першої світової війни 1914–1918 рр., Георгіївських кавалерів Г.І. Лобаня у смт Котельва Котелевського та К.О. Пруса у с. Усть-Лип'янка Машівського районів Полтавської області; пам'ятні знаки у селах Яреськи Шишацького, Шилівка Решетилівського та Вороньки Чорнухинського районів Полтавської області.

Крім поховань також були віднайдені пам'ятні знаки, встановлені на честь земляків-учасників Першої світової війни 1914–1918 рр. Їх умовно можна поділити на дві групи: першу складають ті, що встановлені у 1917–1919 рр., другу – сучасні, встановлені у наш час.

Ключові слова: Перша світова війна, Георгіївський кавалер, унтер-офіцер, солдат, Георгіївський хрест, піхотний полк, кавалерійський полк, пам'ятний знак, могила.

Для новітньої історії 1914 рік став визначальним. Тоді люди не усвідомлювали, що упродовж одного року стануться події, що призведуть до спалаху війни світового масштабу, змінять обличчя Європи та створять підґрунтя для наступного конфлікту, який відбудеться за два десятиліття потому.

За іронією долі, у 1914 р. більшість європейців очікували, а деякі сподівалися на початок війни. Мало хто взагалі міг передбачити її наслідки. Протягом наступних чотирьох років більшість європейських країн, а також США, Канаду, Японію та Близький Схід було втягнуто у конфлікт, що мобілізував нечувану кількість людей – 65 мільйонів (із них 8,4 млн. було вбито, а 21 – поранено). Досі жодна війна не коштувала стільки людських життів [1, с. 445].

Бойові дії велись на Західному, Східному та Італійському фронтах у Європі, в Африці, на Близькому Сході, островах Тихого океану. Боротьба на Західному фронті відбувалася уздовж системи траншей та укріплень, обмежених областю, відомою під назвою «нічийна земля». Ці ряди укріплень тяглися від Північного моря до Швейцарії: через це система ведення статичної війни визначила їх перебіг для багатьох учасників. На Східному фронті розлогі східні рівнини й обмежена мережа залізниць запобігли стану ведення траншейної війни. Військові дії велися на суші, на морі та, уперше в історії людства, у повітрі.

Перша світова війна за своїм характером була загарбницькою з боку всіх її сторін – ворогуючих держав Троїстого союзу (Німецька, Австро-Угорська, Османська імперії, Болгарське царство і з 1915 р. Королівство Італія) та країн Антанти (Російська і Британська імперії, Французька республіка та США, з 6 квітня 1917 р.). З обох боків були держави, що мали стратегічні плани щодо українських земель. Найбільш далекосяжні із них мала Німеччина: розгромити Російську імперію, відторгнути землі України, Білорусі, Польщі, країн Балтії й Кавказу та включити їх до складу майбутньої Великонімецької світової

Рис. 1. Могила Г.І. Лобаня (сmt Котельва Полтавської області)

Рис. 2. Могила К.О. Пруса (с. Усть-Лип'янка Машівського району Полтавської області)

імперії. «Стальний король» Август Тіссен заявляв, що під повну владу німецьких монополій мають перейти українські «Донецький басейн з Одесою, Кримом та Приазов'ям». Австро-Угорська монархія прагнула не тільки зберегти панування у Галичині, Буковині та Закарпатті, а й зазіхала на Волинь і Поділля. Російська імперія, під приводом «возз'єднання братів-русинів», прагнула посунути свої кордони до Карпатських гір, мати вплив на Балканах та вийти до протоків Босфору та Дарданели [2, с. 295].

Під час Першої світової війни 1914–1918 рр., яка розпочалась як збройний конфлікт між двома групами імперіаліс-

тичних країн, Україна опинилась в епіцентрі військово-політичних подій. Українську «карту» в ті роки прагнули розіграти Німеччина, Австро-Угорщина, Румунія; свої інтереси мали у цьому регіоні Великобританія і Франція.

Розділені кордонами і фронтами українці брали участь у бойових діях Першої світової війни у складі армій відразу двох імперій – Російської (4–4,5 млн. чол.) та Австро-Угорської (500 тис. чол.). Національне військово формування українців – легіон Українських Січових Стрільців (7 тис.) – існувало лише в армії Австро-Угорщини. У армії Російської імперії українці були розпорозені по всіх фронтах. Німецьке командування з українських військовополонених, які воювали в російському війську, створили після укладання Брест-Литовського миру так звану Синю (Синьожупанну) дивізію [3, с. 22]. Українці змушені були воювати один проти одного за чужі інтереси.

Військовий конфлікт такого масштабу потребував значних ресурсів – економічних, матеріальних, людських. Перша світова війна 1914–1918 рр. призвела до розрухи промисловості, погіршення роботи залізничного транспорту, кризових явищ у сільському господарстві. Не стояла осторонь цих процесів і Полтавщина, охоплена мобілізацією; в межах губернії були створені лазарети (за допомогою земств), військові склади і та ін. У Полтавській губернії до російської армії було мобілізовано 49,4% працездатних чоловіків-селян. Частина коней також була забрана до війська. За браком робочих рук і тяглової сили посівні площі в губернії скоротились на 330 тис. десятин. Уже у 1916 р. почали відчуватись труднощі у забезпеченні продовольством жителів міст та армії [4, с. 36–37].

Під час моніторингових експедицій співробітниками науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського у 2013–2019 рр. були виявлені поховання Георгіївських кавалерів у сmt Котельва Котелевського і с. Усть-Лип'янка Машівського районів Полтавської області, пам'ятні знаки у селах Яреськи Шишацького, Шилівка Решетилівсько-

го та Вороньки Чорнухинського районів Полтавської області. Насамперед зупинимося на постатях Георгіївських кавалерів та їх похованнях.

Герасим Іванович Лобань (01.03.1888, м.н.н. – 19.10.1975, смт Котельва, Полтавська область) – учасник Першої світової війни 1914–1918 рр., повний Георгіївський кавалер. Георгіївські хрести 4-х ступенів з 1807 по 1917 рр. були вищою відзнакою для солдатів і унтерофіцерів російської імператорської армії. Ними нагороджували за видатну хоробрість, виявлену в боях проти ворога. Г.І. Лобань служив у 5-му запасному кавалерійському полку, який дислокувався у слободі Балаклея Зміївського повіту Харківської губернії. Один із хрестів йому вручав особисто цар Микола II.

У смт Котельва Г.І. Лобань проживав із післявоєнних років і до 1975 р. Похований у центральній частині Вознесенського кладовища по вул. Полтавський шлях. У 1970-х рр. на його могилі встановлена стела (вис. 1,1 x 0,5 м) з гранітної крихти, у верхній частині фотоовал (0,18 x 0,12 м) із металокераміки з портретом; нижче викарбувано пам'ятний напис: «Лобань Герасим Іванович I III 1888–1975 18 X». На могилу покладена квітниця (1,2 x 0,5 м) з гранітної крихти [5, с. 110–111; 6, с. 263].

Ще один уродженець Полтавщини, учасник Першої світової війни 1914–1918 рр., Георгіївський кавалер – Корній Остапович Прус (1888, с. Усть-Лип'янка, Ряска волость, Костянтиноградський повіт, Полтавська губернія – 1957, с. Усть-Лип'янка, Машівський район, Полтавська область).

Проходив військову службу у 46-у піхотному Дніпровському та у 68-у лейбпіхотному Бородинському полках. Був двічі поранений та контужений 14.06.1915 р. та 28.05.1916 р. Лікувався у Дивізійному лазареті 12-ї піхотної дивізії. Нагороджений Георгіївським хрестом IV ступеня (солдатським). Дослужився до чину молодшого унтерофіцера.

Похований на старій частині кладовища с. Усть-Лип'янка, що знаходиться на схилі гори. У 1958 р. на його могилі був встановлений металевий хрест (1,35 x 1,1 м), у середохресті якого закріплена металева дошка (0,23 x 0,16 м) з пам'ятним написом: «Тут покоїться полный кавалер Георгія Прус Корней Остапович 1888–1957». Під дошкою закріплено фото воїна на металокераміці (0,17 x 0,12 м) та пам'ятним написом: «Прус Корній Остапович 1888–1957». На могилу покладено надгробок із мармурової крихти (1,2 x 0,55 м) без написів. Навколо могили – металева огорожа, виготовлена методом зварювання [7, арк. 6; 8, арк. 63].

Експедицією були віднайдені пам'ятні знаки, встановлені на честь земляків-учасників Першої світової війни 1914–1918 рр. Їх умовно можна поділити на дві групи: першу складають ті, що встановлені у 1917–1919 рр. (у с. Шилівка Решетилівського району та с. Вороньки Чорнухинського району Полтавської області), другу – сучасні, встановлені у наш час.

У центрі с. Шилівка Решетилівського району Полтавської області розташований пам'ятний знак землякам-учасникам російсько-японської 1904–1905 рр. та Першої світової воєн 1914–1918 рр. Останній побудований 29 серпня

Рис. 3. Пам'ятний знак полеглим землякам (с. Шилівка Решетилівського району Полтавської області)

1919 р. коштом прихожан Вознесенської церкви. Організаторами збору коштів і попечителями будівництва були С.С. Гнатенко та І.Є. Арендаренко.

Пам'ятний знак являє собою ступінчастий обеліск з полірованого сірого граніту (вис. 1,45 м), увінчаний хрестом з того ж матеріалу (1,15 x 0,75 м), на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 0,3 м). На чільній поверхні верхнього блоку викарбувані Георгіївський хрест та ікона Божої Матері, на протилежній стороні – присвята воїнам, які полягли за рідну землю, і прізвища 62-х загиблих односельців. На чотирьох площинах другого блоку є меморіальні написи і прізвища попечителів будівництва пам'ятного знака: «Дорогим, рідним воюкам, павшим за рідну землю»; «Тем, хто пал жертвою в війнах 1904–1905, 1914–1917 гг. на кровавой ниве. От прихожан с. Шиловки 1919 г. 1 мая Заботами и попечением уполномоченных С.С. Гнатенко и и е 2 го Арендаренко»; «Більш любові ніхто в світі не має, як хто душу за других свою покладає»; «Хто рідний край усе рідне своє забуває того Бог карає. Так старий кобзар Шевченко у віршах співає, співає в віршах, завіщає край свій шанувати і не лихом, а добром предків споминає»; «Заповіт. Як умрем і про нас пам'ять ляже в домовину. Ви потомки не забудьте Матір Україну. Не забувайте, поминайте і дітей її, що померли на чужині в кровавій війні. Щирим серцем поминайте, у душі полюбіте їх, несчастних і за Господа молитесь. Вони слава України, вони предки Ваші.

**Рис. 4. Пам'ятний знак полеглим землякам
(с. Вороньки Чорнухинського району Полтавської області)**

**Рис. 5. Пам'ятний знак полеглим землякам
(с. Яреськи Шишацького району Полтавської області)**

Вони рідні, дорогі, не чужі а наші. 1 мая, 29 августа. Вічно хай свято буває. І ніхто цих днів не забуває. В ці дні к Хресту пам'ятнику сюди вси прийдьте і про гірку вояк долю речі розкажіте»; «Жертвами пали вояки: Иван Онисимович Давиденко, Пахомій Чубенко, Андріан Фещенко, Семен Степ. Гнатенко, Поликарп Фил. Пикуля, Гавріил Ефрим. Терещенко, Яков Ави. Деньга, Иван Фед. Беленькій, Клим Петр. Фещенко, Яков Фед. Приходько, Иван Пет. Хоменко, Дмитрій Ал. Деньга, Александр Ал. Деньга, Братья Григорій и Иван Сем. Терещенки, Поликарп

Алекс. Юрковъ шт. кап. С. Борок, Герасим Еф. Слюсар, Ігнатій Еф. Слюсар, Петр Гр. Терещенко, Федор Гр. Терещенко, Иван Ів. 2й Николенко, подпор. Андрей Гавр. Пикуля, Григорій Кл. Загорулько, Максим Ант. Овсенко, Павел Мат. Рукавица, Авксентій Ем. Фещенко, Софроній Сем. Фещенко, Василій Ос. Валенко, Иван Мак. Чубенко, Савва Кос. Гетьманенко, Григорій Вас. Терещенко, Влас Ефрем. Ленчик, Иван Анд. Чубенко, Авксентій Ос. Ярошенко, м. ос. Александр В. Полонський, Д. Хр. Стефан Вл. Гончарь, х. Нагаї Стефан Ефим. Нагаї, х. Слюсары Кирилл Сем. Слюсар, х. Бакаї Лука Дан. Вовк, с. Кален. Антон Фед. Ніколаенко, м. Голтвы Григорій Яковл. Бабенко, Трофим Евд. Арендаренко, Яков Ів. Терещенко, Андрей Кан. Терещенко, Федор Анд. Терещенко, Захарій Ів. Деньга, Гавріил Діон. Терещенко, Гавріил Кор. Горобець, Корній Як. Паліенко, Григорій Ант. Терещенко, Иван Вас. Терещенко, Иван Сид. Терещенко, Яков Кон. Лукашенко, Стефан Дм. Кавалер, Пантелимон Ів. Зекун, Іларіон Ал. Плахтій, Ігнатій Сер. Михайленко, Еремій Мих. Валенко».

У 1920-х рр. пам'ятний знак було пошкоджено – знято гранітний хрест. У 1960-х рр. натомість був встановлений дерев'яний хрест, пофарбований під граніт. У 1988 р. дерев'яна частина пам'ятного знака замінена на гранітну [9; 10, с. 164–165].

У 1920-х рр. пам'ятний знак було пошкоджено – знято гранітний хрест. У 1960-х рр. натомість був встановлений дерев'яний хрест, пофарбований під граніт. У 1988 р. дерев'яна частина пам'ятного знака замінена на гранітну [9; 10, с. 164–165].

У с. Вороньки Чорнухинського району Полтавської області, біля церкви Різдва Пресвятої Богородиці, знаходиться братська могила учасників громадянської війни 1917–1921 рр. та пам'ятний знак землякам, які полягли у Першій світовій війні 1914–1918 рр. У 1957 р. на залізобетонній стелі (2,2 x 2,8 м), розташованій на могилі, була закріплена чавунна дошка (2,2 x 1,5 м) з написом: «В пам'ять воинов, павших в боях за Веру и Отечество в 1914, 1915, 1916 и 1917 годах». На ній нанесено 37 прізвищ воїнів-земляків, загиблих під час Першої світової війни 1914–1918 рр. Виходячи з того, що текст на дошці виконаний за правописом, який існував до 1918 р., вона, вірогідно, була перенесена з пам'ятника, встановленого у селі до 1917 р., що увічнював пам'ять односельчан, полеглих на фронтах Першої світової війни. Пам'ятка взята на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради народних депутатів від 23.04.1982 р. № 247 [11; 12, с. 142–143].

До другої групи меморіальних пам'яток, зафіксованих експедицією, відноситься пам'ятний знак-стела (0,77 x 0,39 x 0,5 м) у с. Яреськи Шишацького району Полтавської області, встановлений 2015 року у центрі села

на честь земляків – учасників Першої світової війни. На пам'ятнику із сірого полірованого граніту є зображення Георгіївського хреста та напис: «Від героїв колишніх часів не лишилось з часом імен. Ця пам'ятна дошка встановлена в пам'ять про офіцерів, солдатів, матросів Яреськівської волості, які брали участь в Першій світовій війні 1914–1918 рр., що загинули, лишилися живими але незаслужено забуті. Вічна їм слава. Від вдячних нащадків. с. Яреськи. 2015 р.».

Стела встановлена на постаменті (0,17 x 0,5 x 0,15 м) із сірого полірованого граніту. Пам'ятний знак розміщений поруч із братською могилою воїнів Червоної Армії і партизанів та пам'ятним знаком полеглим у Другій світовій війні землякам [13, с. 274].

У Першій світовій війні 1914–1918 рр. брали участь 38 держав, загальна кількість населення яких складала 1,5 мільярда. У роки воєнного лихоліття загинуло понад 10 мільйонів військових і цивільних осіб. Конфлікт мав вирішальний вплив на історію початку ХХ ст. Події «Великої війни» підняли хвилю Української революції та визвольних змагань 1917–1921 рр. в Україні.

ДЖЕРЕЛА

1. Магочій П.-Р. Україна. Історія її земель та народів. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2012. 798 с.
2. Сарбей В.Г. Національне відродження України. Київ : Вид. дім «Альтернативи», 1999. Т. 9. 336 с.
3. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Київ : Вид. дім «Альтернативи», 1999. Т. 10. 320 с.
4. Ревергук В.Я. Селянство Полтавщини в добу Української революції 1917–1921 рр. Полтава : Полтавський літератор, 2017. 386 с.
5. Пшинка М. Котелевський край: природа, історія, люди. Історико-краєзнавчий нарис. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2016. 146 с.
6. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Котелевський район. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2018. 984 с.
7. Російський Державний військово-історичний архів (далі – РДВІА), ф. 970 Військово-похідна канцелярія при Імператорській головній квартирі м. Петроград, оп. 3, спр. 310 «Списки солдатів, нагороджених Георгіївськими орденами і медалями в період I-ї Світової війни», арк. 6.
8. РДВІА, ф. № 16196, Особливе діловодство зі збору та реєстрації зведень про вибувчих за смертю чи пораненням, а також зниклі безвісти військових чинах, діючих проти ворожих армій (1914 – 1918), оп. № 1. Іменні списки втрат солдатів і офіцерів 1 Світової війни 1914 – 1918 (по полках і бригадах), спр. № 101. «Іменні списки 46 піхотного Дніпровського полку про втрати солдатів на фронтах», арк. 63.
9. Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.1149–2.16.20. Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
10. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Решетилівський район. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2010. 214 с.
11. Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.3.4.2193–2.16.23. Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
12. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Чорнухинський район. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. 351 с.
13. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Шишацький район. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. 371 с.

Lymar O.S. Graves and Monuments for Participants of the First World War of 1914–1918 in Poltava region

The article is dedicated to the description of burials and monuments of the First World War participants, their state and historic meaning. The First World War, which started as military conflict between two groups of imperialistic countries, brought Ukraine into the center of military and political events. Ukrainian "card" of those years was meaningful for Germany, Austro-Hungary, Romania, it was also interesting as a part of the region for Great Britain and France.

49,4% of working-age population in agriculture were mobilized for the Russian Army in Poltava guberniia. Many horses were also taken for

military purposes. Lack of working hands and horses provoked cutting of cultivated area for 330 thousands arpents in guberniia. Though military development did not happen at the territory of Poltava guberniia, its population participated in the war events not only in mobilization processes. Sick quarters and military warehouses were created here by the initiative of local Zemstvo.

During monitoring expeditions of 2013–2019 scientist of the monument protection department of the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum found burials of the First World War (1914–1918) participants that were holders of the St. George Cross: Loban H.I. in Kotelva town and Prus K.O. in Ust-Lypianka village of Mashivka district of Poltava region.

Monuments dedicated to this historical events and people who died protecting their land were also registered in Yaresky village of Shyshaky district, Shulivka village of Reshetylivka district and Voronky village of Chornukhy district of Poltava region. These monuments can be theoretically divided into two groups. The first one includes monuments erected in 1917–1919. They are located in Shylivka village of Reshetylivka district and Voronky village of Chornukhy district. The second one unites modern memorial, represented by the monument in Yaresky village of Shyshaky district of Poltava region.

Key words: the First World War, Holder of the St. George Cross, under-officer, soldier, the St. George Cross, infantry regiment, cavalry regiment, monument, grave.

REFERENCES

1. Mahochii, P.-R. (2012). *Istoriia Ukrainy ta ii narodiv [History of Ukraine and its nations]*. Uzhhorod. [In Ukrainian].
2. Sarbei, V.H. (1999). *Natsionalne vidrodzhennia Ukrainy [National revival of Ukraine]*. (Vol. 9). Kyiv. [In Ukrainian].
3. Rubliov O.S., Reient O.P. (1999). *Ukrainski vyzvolni zmahannia 1917–1921 [Ukrainian liberation movements of 1917–1921]*. (Vol. 10). [In Ukrainian].
4. Revehuk, V.Ya. (2017). *Selianstvo na Poltavshchyni v dobu Ukrainkoi revoliutsii 1917–1921 rr. [Peasantry in Poltava region during the Ukrainian Revolution of 1917–1921]*. Poltava. [In Ukrainian].
5. Pshynka, M. (2016). *Kotelevskiy kraj: pryroda, istoriia, liudy. Istoriyo-kraieznachnyi narys [Kotelva area: nature, history, people. Historic lore essay]*. Poltava. [In Ukrainian].
6. *Zvid pamiatok istorii ta kultury Ukrainy: Poltavska oblast. Kotelevskiy raion [Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Kotelva District]*. Poltava. (2018). [In Ukrainian].
7. Rosiiskiy Derzhavnyi Viiskovo-istorychniy arkhiv, f. 970, op. 3, spr. 310.
8. Rosiiskiy Derzhavnyi Viiskovo-istorychniy arkhiv, f. 16196, op. 1, spr. 101.
9. Passport of monument of history and culture of USSR no. 2.4.1149–2.16.20. Work archive of scientific research department of monument protection of the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum. [In Ukrainian, unpublished].
10. *Zvid pamiatok istorii ta kultury Ukrainy: Poltavska oblast. Reshetylivskiy raion [Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Reshetylivka District]*. Poltava. (2010). [In Ukrainian].
11. Passport of monument of history and culture of USSR no. 2.3.4.2193–2.16.23. Work archive of scientific research department of monument protection of the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum. [In Ukrainian, unpublished].
12. *Zvid pamiatok istorii ta kultury Ukrainy: Poltavska oblast. Chornukhynskiy raion [Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Chornukly District]*. Poltava. (2017). [In Ukrainian].
13. *Zvid pamiatok istorii ta kultury Ukrainy: Poltavska oblast. Shyshatskiy raion [Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Shyshaky District]*. Poltava. (2017). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2020 р.
Рекомендована до друку 10.03.2020 р.

